

OP ZOEK NAAR EEN WERVERSHOVER IN SHANDONG

In Skriemer nr. 8 is het bewogen levensverhaal beschreven van pater Jan Buis. Dit verhaal is daarop een vervolg. Judith van de Bovenkamp is op zoek gegaan naar overblijfselen van het werk van Jan Buis in China. Dat leverde een mooi reisverslag op.

Inleiding

Op 28 augustus 1866 werd Johannes (Jan) Buis geboren aan de Lagedijk in Wervershoof. Jan Buis werd opgevoed in het katholieke Westfriesland en toen hij op zijn veertiende hoorde dat je helemaal niet rijk hoeft te zijn om missionaris te worden, was die beslissing snel genomen. Hij pakte zijn boeltje bij elkaar en vertrok naar het Duitse missiehuis in Steyl, waar hij opgeleid werd tot pastoor. In 1892 vertrok hij naar China om te gaan missioneren, naar de afgelegen en onderontwikkelde provincie Shandong. Daar heeft hij 43 jaar lang fanatiek Chinezen bekeerd, tot hij op 12 januari 1935 in Shandong overleed.

Het spreekt voor zich dat, zodra ik van zijn bestaan hoorde, ik gefascineerd raakte door deze dorpsgeenoot met dezelfde achternaam als mijn oma, die zich honderd jaar voordat ik geboren werd al succesvol

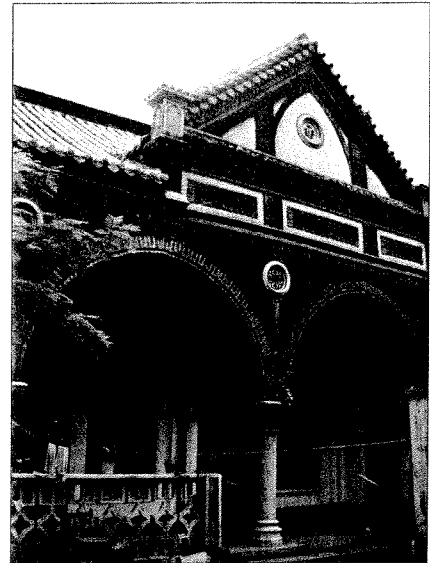
onder de Chinezen had begeven. Het idee om naar Shandong te gaan om te kijken wat er nog over is van de missie, 75 jaar na zijn overlijden, na een Culturele Revolutie en ruim twintig jaar economische hervormingen, liet me maar niet los. Twee Chinese vrienden, Zhang Yang en Xiao Fei, waarvan de laatste oorspronkelijk uit Shandong komt, wilden me wel helpen in deze zoektocht. Navraag bij de stichting Oud Wervershoof en het missiehuis in Steyl (die me doorverwezen naar de missie in Rome) leverde waardevolle informatie op, onder andere dat er nog een kerk uit 1911 in gebruik zou zijn in Shandong, de naam van het district waar Pastoor Buis missioneerde (Yanzhou) en dat hij daar mogelijk begraven ligt. Het is niet veel, maar met dit alles bij elkaar leek de tocht naar Yanzhou niet helemaal kansloos. We vertrokken vanuit Beijing naar Zibo, waar Xiao Fei vandaan komt, om van daaruit te kijken of en hoe we naar Yanzhou konden gaan.

Missionarissen in China, met in het midden Jan Buis

兗州府主教公署

De kerk in Yanzhou begin 20e eeuw en nu

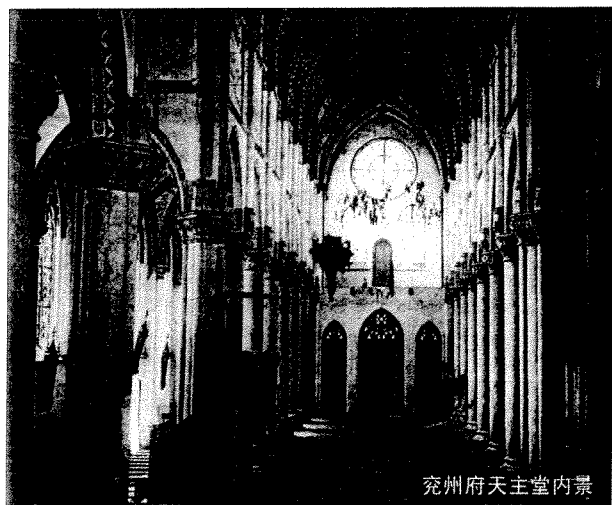
China is groot

Dat je de naam van een afgelegen district hebt wil niet zeggen dat iemand die uit de provincie komt waar dat district ligt, automatisch weet waar het precies ligt en hoe je daar heen kunt gaan. Eenmaal in Zibo begon Xiao Fei met het afbellen van iedereen die hij kent die ons verder zou kunnen helpen. Hij had begrepen dat ik een directe afstammeling van Jan Buis was en vertelde dat ook aan iedereen, daarom waren ze erg behulpzaam. Toen ik voorzichtig aan wilde geven dat ik niet direct af kan stammen van een pastoor, wekte dat bevreemde reacties op: waarom zou je immers de halve wereldbol afreizen, terwijl je helemaal niet weet wat en of je überhaupt iets zult vinden, om het erfgoed van iemand op te zoeken die geen directe familie van je is? Daarom heb ik ze maar in die waan gelaten. Veel navraag leerde dat Yanzhou op een busreis van vijf uur bij Zibo vandaan ligt, net zo ver als dat Zibo bij Beijing vandaan ligt. Ik voelde me steeds meer bezwaard om de hulp van Xiao Fei te accepteren omdat onze missie blijkbaar lastiger zou worden dan aanvankelijk gedacht, en hij er erg veel tijd in stak. Maar hij wilde van geen wijken weten en werd net zo fanatiek als ik in onze zoektocht naar mijn "voorvader". Via Google Maps (lang leve de hedendaagse technologie!) kwamen we erachter dat er drie kerken zijn in Yanzhou. We schreven op in de buurt van welke markante plaatsen deze kerken liggen (bijvoorbeeld bij een ziekenhuis of langs een grote weg) en met die informatie, zonder te weten waar we nou precies heengingen, stapten we dan maar in de bus naar Yanzhou.

Na vier uur gereden te hebben (dat viel alweer mee) stapten we langs de snelweg uit de bus. De bus ging niet het busstation van Yanzhou in, dat is namelijk zo'n afgelegen gat dat niemand daar heengaat, en aan omrijden doen ze niet in China tenzij het echt nodig is. Gelukkig stond er langs de weg een taxi, en toen Xiao Fei aan de chauffeur vroeg of hij ons naar het ziekenhuis kon brengen was dat geen probleem. On-

derweg zeiden we dat we eigenlijk op zoek waren naar een kerk in de buurt van dat ziekenhuis, wist de chauffeur daar misschien meer van? Jawel, hij wist wel wat wij bedoelden. Na een kwartiertje gereden te hebben, werden we afgezet in een straat waar nog opvallend veel oudere gebouwen stonden, recht voor de ingang van een Chinese katholieke kerk. Toen ik het terrein van de kerk opliep, wist ik meteen dat we goed zaten en Xiao Fei kreeg naar eigen zeggen kippenvel. Deze kerk was prachtig, had een vriendelijke uitstraling, was in 1897 gebouwd en nog in originele staat!

We liepen naar binnen en spraken de eerste persoon aan die we zagen. Dit bleek de pastoor van deze kerk te zijn: Pastoor Wang. Toen wij met z'n drieën zijn kantoortje binnenliepen en Xiao Fei uitlegde dat ik een nazaat was van een pastoor die begin vorige eeuw in Shandong missioneerde, maakte pastoor Wang er niet veel woorden aan vuil en dook een kast in, om een aantal boeken met foto's van de geschiedenis van de kerk tevoorschijn te halen. Hij liet me een aantal foto's van oude, bebaarde missionarissen zien die allemaal op elkaar leken, bij sommige foto's stonden

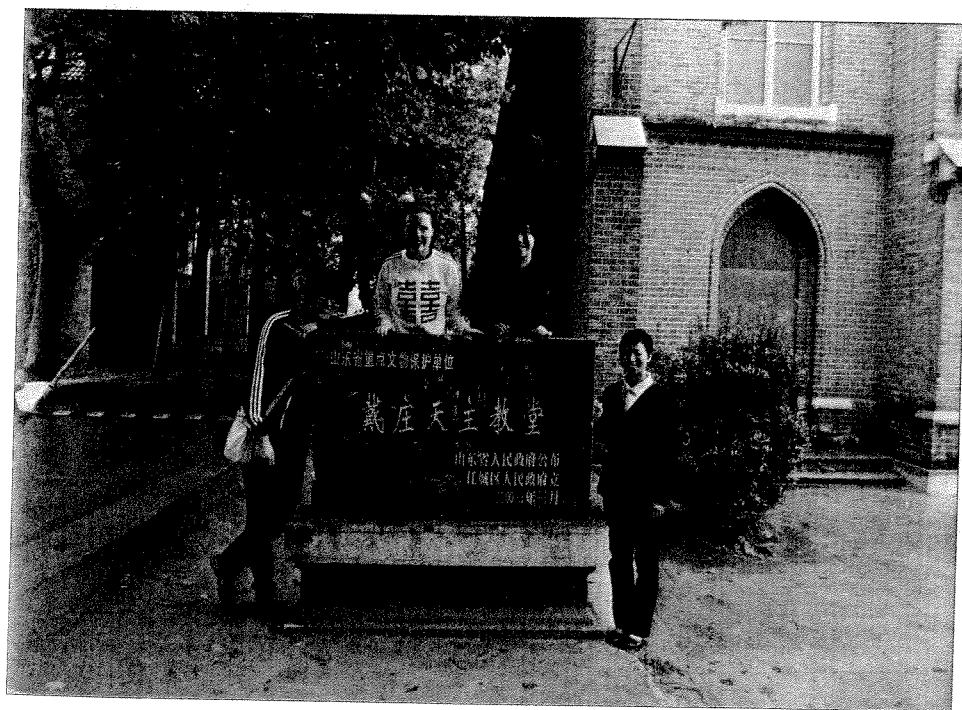
兗州府天主堂内景

Het getuigschrift van pastoor Johannes (Jan) Buis

er namen bij. Mijn hart sloeg een slagje over toen ik onder één van die foto's duidelijk zag staan dat de laatste op de onderste rij Pastoor J. Buis was, op dat moment 68 jaar oud! We zaten echt goed! Daarop werd pastoor Wang ook een beetje enthousiast en sleepte mij mee naar zijn computer, waar hij me allemaal oude foto's liet zien, waarbij hij uitlegde om wat voor gebouwen het ging en in welke daarvan Jan Buis gewerkt had. Bij iedere foto van missionarissen vroeg hij of Jan Buis er tussen zat en bij ieder document met westers schrift vroeg hij of zijn naam misschien genoemd werd. Er kwam zelfs een Chinees getuigschrift van Jan Buis voorbij! Pastoor Wang is bezig met het opnieuw verzamelen en archiveren van al deze documenten. Na de Culturele Revolutie is er veel verloren gegaan en de Partij geeft de kerk nu weer een beetje ruimte om dat allemaal op orde te brengen. Omdat deze kerk tijdens de Culturele Revolutie als woonruimte gebruikt is, is

Vlnr: Xiao Fei, Judith, Zhang Yang, zuster Liu

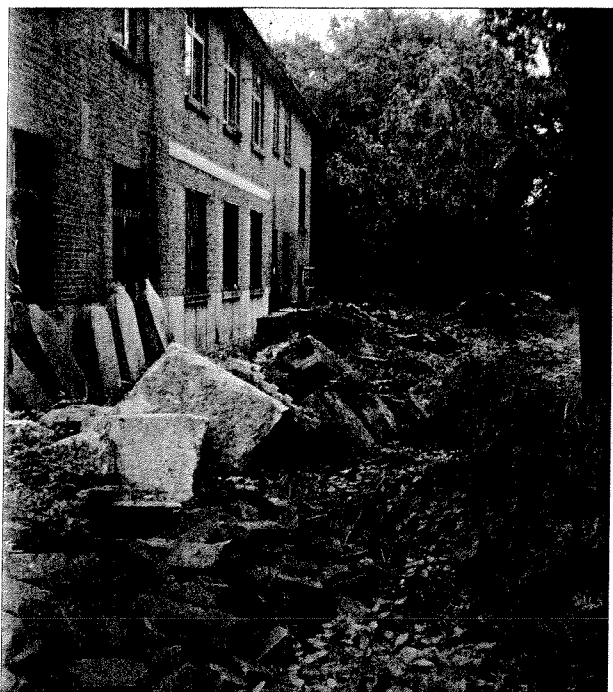

hij zo goed bewaard gebleven. Aan de kerk zit ook een ruim woongedeelte en ik vroeg pastoor Wang of het waarschijnlijk is dat Jan Buis in deze kerk woonde en werkte. Zijn antwoord was dat dit niet waarschijnlijk is, maar vast staat.

Gevonden

Toen we een beetje van de eerste euforie bekomen waren (we hadden geen idee waar we heengingen en werden gewoon recht voor de deur van zijn kerk afgezet, als Jan Buis die taxi van bovenaf niet een duwtje in de goede richting heeft gegeven weet ik het ook niet meer), vroeg Xiao Fei of pastoor Wang misischien wist waar de begraafplaats van de missionarissen ligt. Ik had zelf weinig hoop daar iets van terug te vinden, omdat het huidige China die heilige grond waarschijnlijk beter kan gebruiken als basis voor een nieuwe wolkenkrabber of een snelweg, maar ook hier was het lot ons buiten verwachting gunstig gezind. Natuurlijk wist pastoor Wang waar die begraafplaats is, die ligt achter een van de andere kerken die wij op ons lijstje hadden staan. Hij moest daar alleen wel bij zeggen dat de Rode Gardisten fanatiek huis hadden gehouden tijdens de Culturele Revolutie. Het stuk grond van de begraafplaats is nog intact, maar een aantal grafzerken (niet alle!) zijn vernield. De nog intacte zerken en de brokstukken van de vernielde lagen nu op een hoop en dat moest nog worden uitgezocht. Hij belde pastoor Sun van de kerk waar de begraafplaats ligt, die kon ons wel verder helpen. Daarbij vroeg hij of pastoor Sun alle zerken misschien alvast uit wilde zoeken en op een rijtje leggen, zodat wij meteen konden zien of die van mijn voorvader er al dan niet tussen zat. Dat vond pastoor Sun iets teveel werk, maar

hij wilde ons wel toegang tot de kerk en de begraafplaats verschaffen. Pastoor Wang gaf ons het telefoonnummer van pastoor Sun. Na hem heel vaak en heel hartelijk bedankt te hebben, zette hij ons in een taxi en een half uurtje later waren we er bijna. Xiao Fei belde pastoor Sun op. Die had zelf geen tijd om ons op te halen, maar hij zou een non sturen om ons te begeleiden. Dat vonden Zhang Yang en Xiao Fei machtig interessant en ze vroegen zich af of ze ook echt zo'n nonnenpakje zou dragen.

De hoop zerken op de begraafplaats

Dat was niet het geval, maar zoals zuster Liu ons meteen herkende, herkenden wij haar ook meteen. Ze durfde mij aanvankelijk niet te begroeten, omdat ze er vanuit ging dat ik geen Chinees zou spreken en niet wist hoe je iemand in het Engels begroet, maar toen bleek dat we wel konden communiceren kwam ze meteen los. Ze was al twintig jaar non, wist hoe moeilijk de missionarissen het hadden gehad in het begin van de twintigste eeuw en zou ons de kerk en de begraafplaats laten zien. Deze kerk staat op het hoofdterrein van de missie. Het grootste deel van deze gebouwen is nu onderdeel van een ziekenhuis, en ze staan een beetje verborgen achter het nieuwe hoofgebouw. We liepen het terrein over en via een achterdeurtje liet zuster Liu ons de kerk in. Na de kerk bekeken te hebben liepen we verder over het terrein. Vrijwel alle oude missiegebouwen waren nog intact en goed onderhouden en worden nu gebruikt als bijvoorbeeld slaapgebouw voor ziekenhuispersoneel. Zuster Liu maakte een groot hek achteraan het terrein open en toen stonden we op de begraafplaats van de missionarissen, waar in 1935 een Wervershover is begraven.

Een hoopje zerken lag een beetje zielig en zeer respectloos bij elkaar in een hoekje, de rest van het terrein was overwoekerd met gras en bomen. De kerk is nu bezig met het herstellen van deze begraafplaats, maar daarvoor is toestemming van de Partij nodig en daar wachten ze nog op. Vier graven zijn alweer in

ere hersteld, de rest ligt nog op die hoop te wachten. Xiao Fei beklom de hoop zerken (dat was volgens zuster Liu helemaal geen probleem) om Jan Buis er tussen te zoeken en ik keek mee, maar omdat veel zerken op z'n kop lagen en het echt onbegonnen werk (en in mijn ogen ietwat respectloos) was voor ons drieën en die non om die zware zerken allemaal om te draaien, hebben we het maar zo gelaten. Zuster Liu had naar eigen zeggen wel een zerk gezien met de karakters van de Chinese naam van Jan Buis erop. Ze verwacht dat het nog een jaar of twee duurt voordat ze de begraafplaats weer in ere hebben hersteld. Voor alles is een reden: als we alles nu in een keer hadden kunnen vinden zou ik geen reden hebben gehad om terug te komen, volgens zuster Liu. En daar heeft ze een punt! Ze nodigde ons uit om nog wat te drinken en als we het hadden gewild, hadden we daar kunnen overnachten. Ik merkte dat Xiao Fei en Zhang Yang er niet op zaten te wachten om een nacht door te brengen in zo'n afgelegen gebied, dus heb ik zuster Liu weer enorm bedankt en haastten we ons om de laatste bus terug naar Zibo te halen.

Zodra ik daar de gelegenheid toe heb zal ik zeker weer naar Yanzhou teruggaan om er meer tijd door te brengen en alles beter te onderzoeken. Het is erg fascinerend dat er in de meest onderontwikkelde en afgelegen gebieden van China zulke mooie, oude westerse kerken staan en dat het Christelijke geloof er echt leeft. En dat allemaal op een heel Chinese manier, waardoor het een totaal eigen karakter heeft. Ik had niet verwacht dat er nog iets te vinden zou zijn van de missie, maar er staan nog een aantal kerken die gebruikt worden, de begraafplaats bestaat nog en volgens pastoor Wang komen er iedere zondag ruim 300 mensen naar zijn mis. Jan Buis en zijn medemissionarissen hebben Gods zaad dus goed gezaaid daar in Shandong, want er wordt nog steeds van geoogst.

Judith van de Bovenkamp ✍

Jan Buis met Chinese christenen

